

Dit rapport wordt u aangeboden door:

Vlaamse overheid
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling (ADLO)
Kwaliteit en Innovatie

Burgemeester Van Gansberghelaan 115 A
9820 MERELBEKE

Tel. 09 272 22 93 Fax 09 272 23 01

E-mail an.depraeter@lv.vlaanderen.be;
eveline.devidts@lv.vlaanderen.be;
willy.vangastel@lv.vlaanderen.be;

Dank aan Willy Van Gastel, Eveline De Vidts en An De Praeter

Uitgever

ir Johan Verstrynghe, afdelingshoofd

Vlaamse overheid
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling (ADLO)
Ellipsgebouw
Koning Albert II-laan 35, bus 40
1030 BRUSSEL

website: www.vlaanderen.be/landbouw

Aansprakelijkheidsbeperking

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

Spermacentra varkens Jaarrapport 2011

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. Spermacentra in Vlaanderen	2
2. Samenstelling berenpopulatie.....	6
3. Productie, handel en gebruik van varkenssperma	9
3.1. Productie	9
3.1.1. Productie Piétrainberen.....	10
3.1.2. Productie hybrideberen.....	11
3.1.3. Productie Landrassen	12
3.2. Aankoop uit het buitenland	14
3.3. Gebruik van het sperma	16
4. Belang van de spermacentra voor de Vlaamse varkenshouderij	20
5. Rol van het Departement Landbouw en Visserij	22
6. Besluit.....	23

Inleiding

Het voorliggende jaarrapport 2011 over de spermacentra varkens bevat opnieuw heel wat kengetallen, toelichting en duiding bij de activiteiten van de centra die in Vlaanderen erkend zijn voor het winnen en opslaan van sperma van varkens. Alleen centra die zowel door de Vlaamse als door de federale overheid zijn erkend, mogen sperma van varkens verhandelen voor de inseminatie van zeugen. De Vlaamse overheid bepaalt de zoötechnische voorwaarden waaraan de beren, die gehouden worden in deze wincentra voor sperma, moeten voldoen en de administratieve voorwaarden waaronder de winning en de handel van sperma van deze beren moet gebeuren. De federale overheid bepaalt de gezondheidsvereisten van de beren en de voorwaarden voor infrastructuur en uitrusting van de centra.

Bij het bezoek in 2011 werd bijzondere aandacht besteed aan de erkenning in het kader van het Fokkerijbesluit van 19 maart 2010. Bij ministerieel besluit van 26 juli 2011 tot erkenning van centra voor varkens ter uitvoering van artikelen 35 en 59, §2, van het Fokkerijbesluit van 19 maart 2010 werden 2 centra erkend en werd de erkenning van 34 centra verdergezet. Deze centra worden van nabij opgevolgd en jaarlijks minstens 1 keer bezocht door een deskundige van de afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling.

In het voorjaar geven de centra een gedetailleerd overzicht van de activiteiten van het jaar voordien. De resultaten vindt u in dit rapport.

Dit rapport is geen wetenschappelijke studie, maar geeft de tendensen weer. Met de gegevens verzameld in de afgelopen jaren, wordt een goed beeld geschetst van de evolutie van de inseminaties in de Vlaamse zeugenhouderij.

De afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling dankt de bedrijfsleiders van de spermacentra voor het zorgvuldig verzamelen en ter beschikking stellen van deze informatie.

1. Spermacentra in Vlaanderen

Vlaanderen telde op 31 december 2011 36 spermacentra voor varkens. In 2 centra vonden er gedurende 2011 geen activiteiten plaats. Negen centra hebben beren in productie op meerdere locaties die toebehoren aan het centrum. Dat gebeurt in de meeste gevallen om gezondheidsrisico's te spreiden of omdat de beren een bijzondere gezondheidsstatus hebben, bijvoorbeeld omdat ze vrij zijn van het PRRS virus. PRRS is de afkorting van Porcien Reproductief en Respiratoir Syndroom, een virale aandoening die voortplantings- en ademhalingsproblemen en dus aanzienlijke economische schade kan veroorzaken. PRRS-vrije beren worden in een afzonderlijke stal, meestal op een ander adres, gehuisvest. De kwaliteitsopvolging en de verwerking van het sperma gebeurt op één locatie. In dit rapport worden deze centra beschouwd als één spermacentrum.

De geografische spreiding van de centra volgens provincie is weergegeven in tabel 1. Iets minder dan de helft, 15 centra, is gelegen in West-Vlaanderen. De overige 21 centra zijn verdeeld over de rest van Vlaanderen. Oost-Vlaanderen telt 8 centra, Antwerpen 7, Vlaams-Brabant 3 en Limburg 3. In de loop van 2011 is er in West-Vlaanderen één centrum gestopt. Verder zien we een tendens van samenwerking tussen de centra. Sperma gewonnen in het ene centrum wordt verhandeld en verdeeld via een ander erkend centrum.

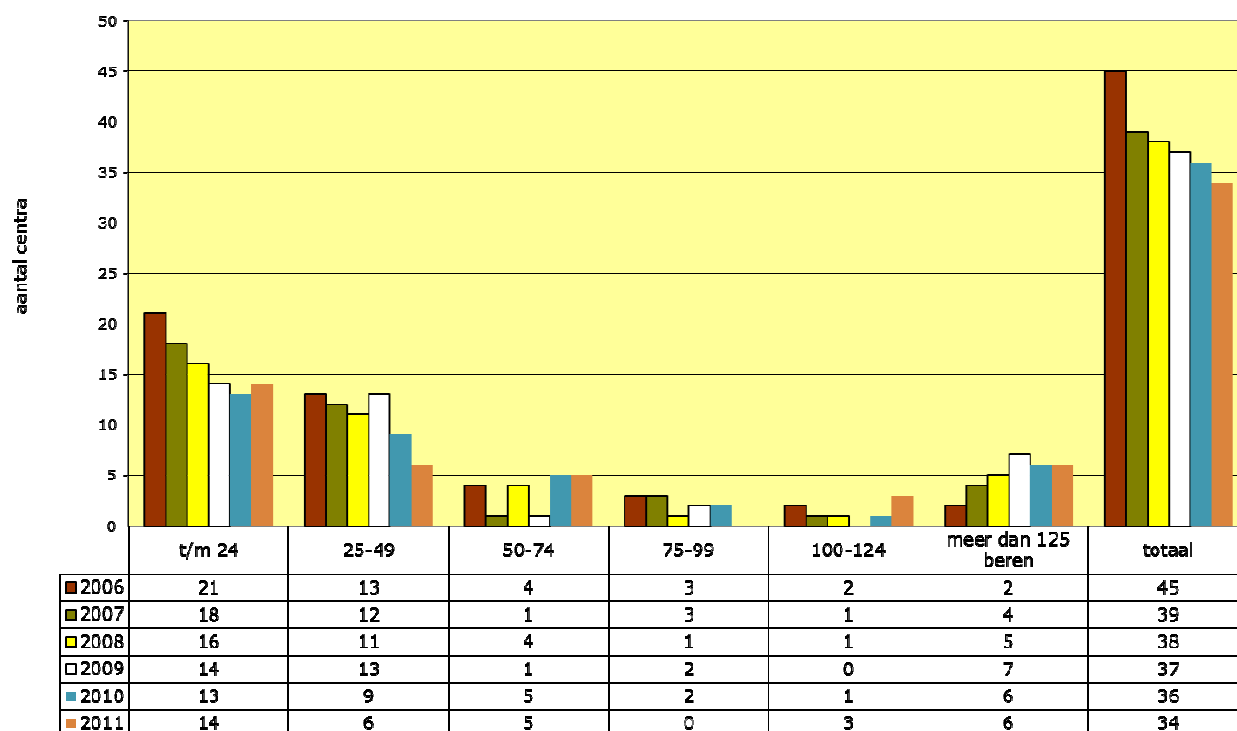
Tabel 1. Aantal en procentuele verdeling van spermacentra en beren per provincie

Provincie	Gemiddeld aantal beren per centrum	Aantal centra	%	Aantal beren	%
Antwerpen	45	7	19%	318	14%
Limburg	48	3	8%	143	6%
Oost-Vlaanderen	44	8	22%	349	16%
VL-Brabant	4	3	8%	13	1%
West-Vlaanderen	94	15	42%	1.416	63%
Totaal	62	36	100%	2.239	100%

In Vlaams Brabant en Limburg was er telkens één centrum dat niet actief was in 2011. Bij de verdere bespreking van de resultaten is enkel rekening gehouden met de 34 actieve centra.

Gemiddeld zijn er 66 beren op deze actieve centra, tegenover 60 in 2010. Er is een sterke variatie in grootte van de centra. Het kleinste centrum telt 2 beren, het grootste centrum heeft er meer dan 400. Het merendeel van de centra heeft een capaciteit van maximum 50 beren.

Er zijn 6 centra met meer dan 125 beren. Drie hiervan zijn gelokaliseerd in West-Vlaanderen en telkens 1 in Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg.

Figuur 1. Evolutie van het aantal en de grootte van de centra van 2006 tot 2011

Het aantal actieve centra is sinds 2006 gedaald van 45 naar 34. Ook de grootte is de laatste jaren veranderd. Het aantal centra met maximum 49 beren is verminderd van 34 naar 20, terwijl het aantal centra met meer dan 125 beren de afgelopen 5 jaar is toegenomen van 2 naar 6. Dit is weergegeven in figuur 1.

De centra tussen de 75 en de 99 beren zijn gegroeid en zitten nu in de categorie tussen de 100 en 124 beren.

In 2011 waren er 14 centra met een capaciteit van 0 tot en met 24 beren. Op deze centra waren 178 beren aanwezig.

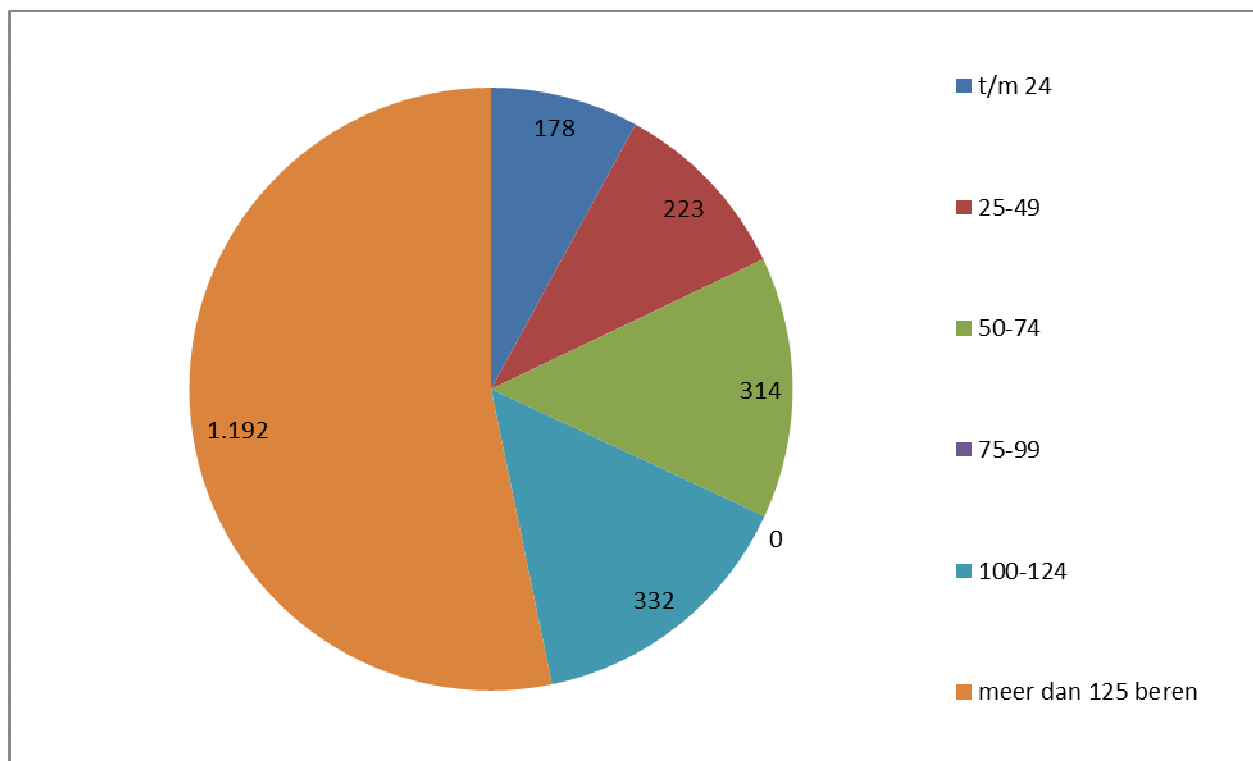
Op 6 centra met een capaciteit van 25 - 49 beren waren er 223 beren aanwezig.

5 centra met een capaciteit van 50 – 74 beren hadden in totaal 314 beren. Er waren geen centra met een capaciteit tussen de 75 en 99 dieren

3 centra met een capaciteit van 100 – 124 beren hadden in totaal 332 beren.

6 centra met een capaciteit van meer dan 125 beren hadden in totaal 1.192 beren.

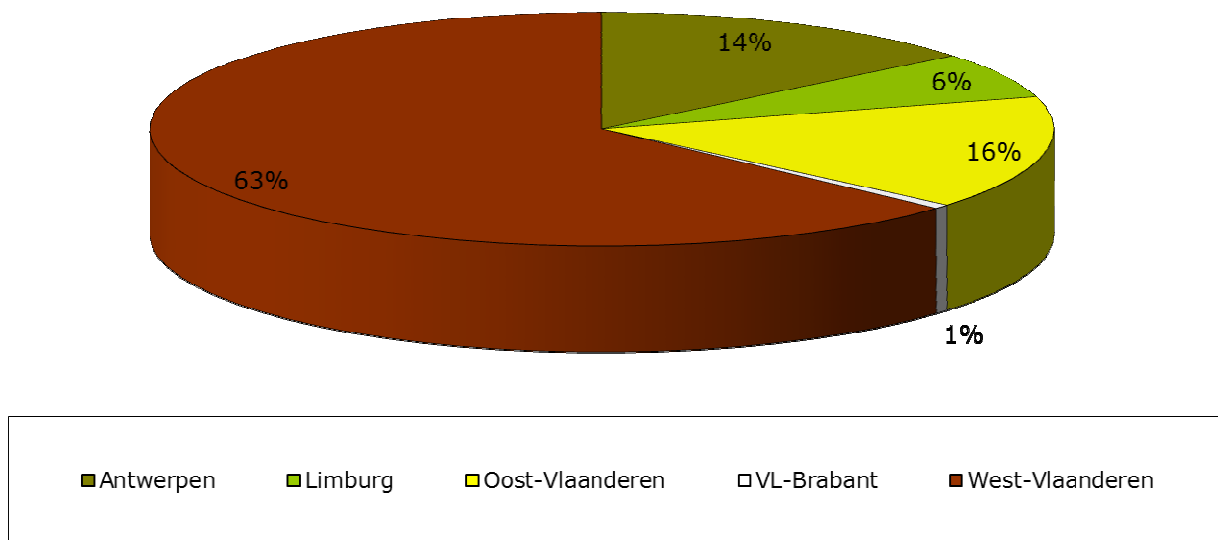
Meer dan de helft van de berenpopulatie zit in de centra met een capaciteit hoger dan 125 beren.

Figuur 2. Overzicht van het totaal aantal beren volgens grootte van de centra

Rekening houdend met de geografische spreiding van de spermacentra en het feit dat de grootste centra gelegen zijn in West-Vlaanderen, is het niet verwonderlijk dat 63% van de beren in West-Vlaanderen is gelokaliseerd (tabel 1 en figuur 3). Oost-Vlaanderen en Antwerpen vertegenwoordigen 30% van de berenpopulatie. Limburg en Vlaams-Brabant hebben allebei 2 actieve centra. De centra in Limburg zijn echter opmerkelijk groter dan die van Vlaams-Brabant.

% verdeling van berenpopulatie volgens provincie

Figuur 3. Spreiding van de berenpopulatie volgens provincie

2. Samenstelling berenpopulatie

In de spermacentra zijn enkel stamboekberen en hybride beren toegelaten. Een stamboekbeer is een beer waarvan de ouders en de grootouders zijn ingeschreven in een stamboek voor hetzelfde ras en die zelf ingeschreven is in het stamboek. Dat stamboek wordt bijgehouden door een vereniging of organisatie die daartoe door de overheid van de lidstaat is erkend volgens Europees geregelde voorschriften.

Een hybride beer is een beer die afkomstig is van een doelbewuste kruising tussen:

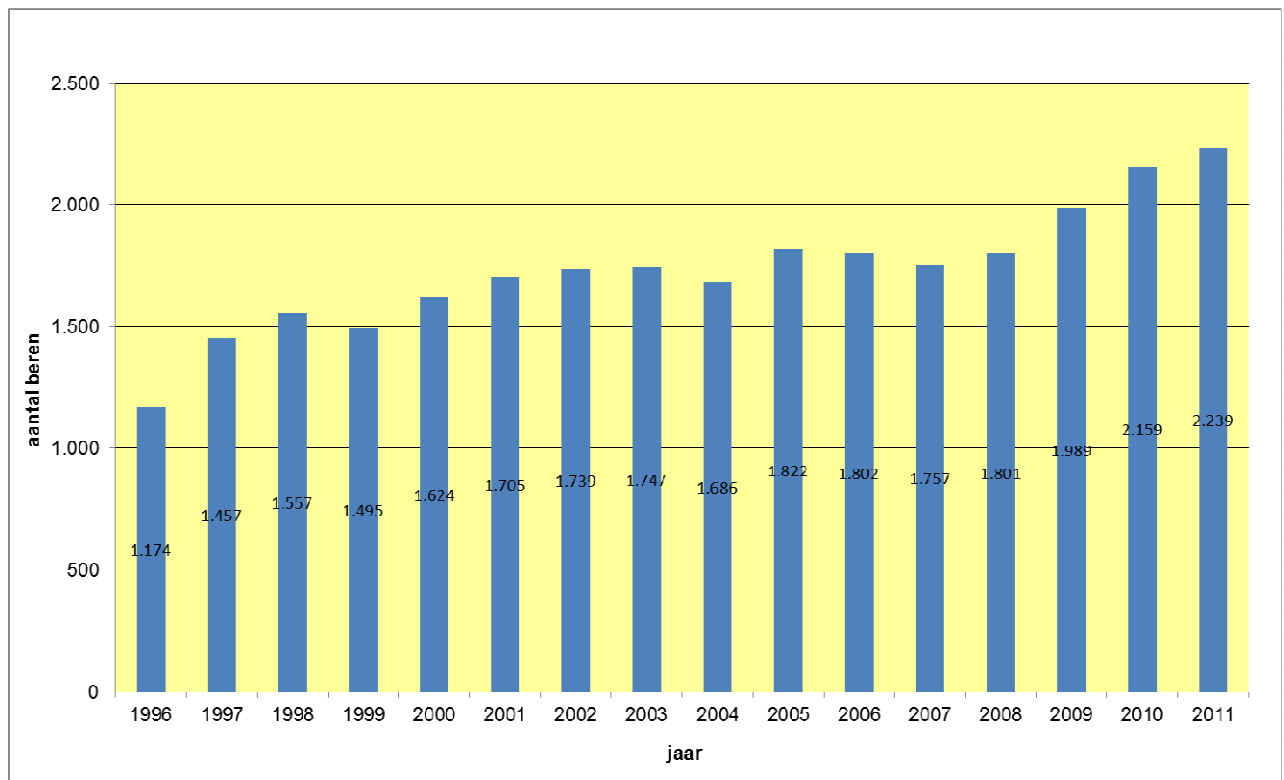
- stamboekvarkens van verschillende rassen/stammen,
- of tussen dieren die zelf afkomstig zijn van een kruising tussen verschillende rassen/stammen,
- of tussen een stamboekvarken en een dier dat tot één van bovengenoemde groepen behoort

en die ingeschreven is in een register. Dat register wordt bijgehouden door een private onderneming, een vereniging of een organisatie, die volgens Europees geregelde voorschriften is erkend door de overheid van de lidstaat.

De erkende vereniging, organisatie of private onderneming hetzij van stamboekberen, hetzij van hybride beren reikt voor elke ingeschreven beer een zoötechnisch certificaat uit waarop alle beschikbare en gevalideerde gegevens over de afstamming, de vruchtbaarheid of de prestaties van het dier en zijn ouders of grootouders (voor stamboekberen) of zijn genetisch type of lijn (voor hybride beren) zijn vermeld.

Elke beer in een spermacentrum moet dus over dergelijk certificaat beschikken.

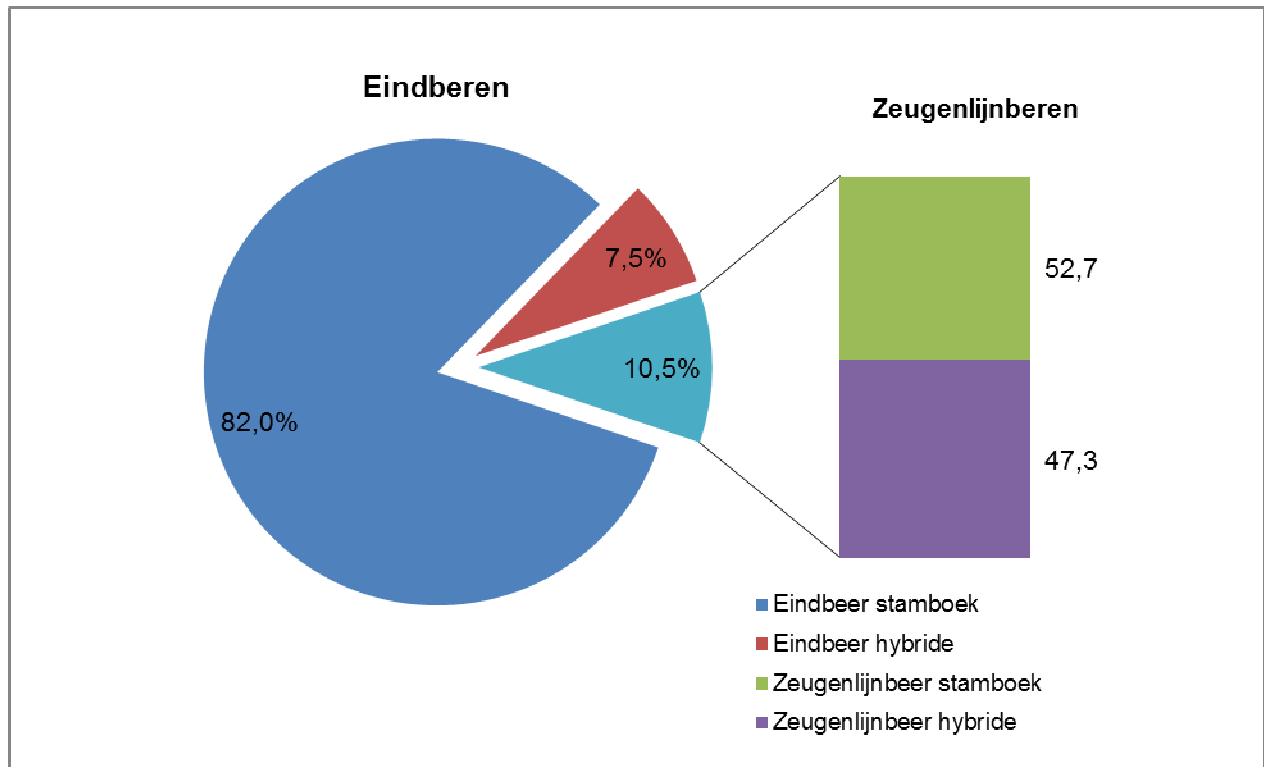
Zoals in figuur 4 is weergegeven schommelde het aantal donorberen in de centra in de periode 2001 tot 2008 tussen 1.700 en 1.800 beren. Het totaal aantal donorberen is het gemiddelde van het aantal beren dat op het centrum aanwezig is bij het jaarlijks opvolgingsbezoek en het aantal dat de centra aanduiden in het activiteitenoverzicht.

Figuur 4. Evolutie van het aantal donorberen vanaf 1996 tot 2011

Vanaf 2008 tot 2010 stijgt het aantal beren met ongeveer 10% per jaar. In 2011 is er opnieuw een lichte stijging met 80 beren of 3,7% ten opzichte van het jaar voordien. Het totaal aantal beren bedroeg 2.239, onder te verdelen in 2.005 eindberen (90%), in dit rapport ook berenlijn genoemd, en 234 zeugenlijnberen (10%). De toename van het aantal beren in 2011 is bijna volledig toe te schrijven aan het toegenomen aantal eindberen, nl. eindberen). Eindberen zijn bestemd voor de productie van vleesvarkens, terwijl zeugenlijnberen gebruikt worden voor de productie van fokzeugen.

Een verklaring voor de toename van het aantal eindberen kan worden gezocht in de verdere uitbreiding van zeugenbedrijven die verschillende systemen toepassen voor het spenen en insemineren van de zeugen, bijv. het 3-, of 4-weken systeem toepassen. Bij deze systemen kennen de centra piekmomenten voor de productie van dosissen varkenssperma dat nodig is om alle zeugen op het gepaste tijdstip te insemineren. Om hun klanten tijdig te kunnen bevoorraden van het nodige aantal dosissen vers sperma, breiden de centra hun berenstapel uit. Vooral enkele grotere centra hebben in 2011 hun berenstapel verder uitgebreid.

Figuur 5. Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en hybride

Figuur 5 geeft de verdeling weer in stamboek en hybride van de totale berenpopulatie volgens eindberen en zeugenlijnberen. De groep eindberen vormt 89,5% van de beren, de groep zeugenlijnberen telt 10,5%. Er is ook een duidelijk onderscheid tussen deze twee groepen van beren. De eindberen zijn voornamelijk stamboekberen van het ras Piétrain. Ruim 7% van de berenlijn zijn hybriden, onder te verdelen in Rattlerow Seghers, PIC, Topigs, Hypor en Duroc-hybride. De vrij ruime inzet van dit laatste type eindbeer is nieuw en verklaart de lichte toename van het gebruik van hybride eindberen. Bij de zeugenlijn is het aantal beren hybride en stamboek eerder vergelijkbaar. De stamboekberen zijn er evenredig verdeeld over de verschillende rassen zoals Large White, Belgisch Landras, Engels Landras, Fins/Noors/Deens Landras en Frans Landras.

3. Productie, handel en gebruik van varkenssperma

De cijfers van de spermacentra zoals weergegeven in tabel 2 geven het aantal dosissen van 1 januari 2011 tot en met 31 december 2011, verdeeld volgens ras.

Tabel 2. Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen)

	Geproduceerd	Verkoop in binnenland	Verkoop in buitenland	Gebruik op eigen bedrijf	Aankoop in buitenland
Eindberen					
Piétrain	2.101.232	1.914.344	43.243	9.848	4.874
B (Belgisch Landras)	1.107	648	0	0	0
Andere	40.623	28.237	5.502	16	0
Hybriden	189.490	100.162	75.442	1.300	473
<i>Subtotaal</i>	2.332.452	2.043.391	124.187	11.164	5.347
Zeugenlijnberen					
L (Large White)	12.536	10.481	0	124	2.601
C (Engels Landras)	7.642	5.292	0	26	0
D (Duits Landras)	2.526	1.517	0	10	0
I/O/E (Fins/Noors/Deens-Landras)	14.539	14.251	0	402	3.576
X/Y (Belgisch Landras stressneg.)	11.718	8.994	0	118	0
N (Nederlands Landras)	317	2.125	0	0	1.829
R (Frans Landras)	6.224	4.786	0	22	0
K (Oostenrijks Landras)	0	0	0	0	0
andere landras	180	287	0	0	107
Hybriden	87.785	46.375	2.752	6	570
<i>Subtotaal</i>	143.467	94.108	2.752	708	8.683
Totaal	2.475.919	2.137.499	126.939	11.872	14.030

3.1. Productie

Het totaal aantal geproduceerde spermadosissen bedroeg 2.475.919. Meer dan 94% van de geproduceerde dosissen is afkomstig van eindberen, gebruikt om vleesvarkens te produceren. Amper 6% is toe te schrijven aan de zeugenlijnberen: sperma gebruikt om fokzeugen te fokken. Ten opzichte van 2010 is het aantal geproduceerde dosissen verminderd met 36.733 of 1,46%. Bij de eindberen bedraagt de daling 28.391 dosissen of 1,20%, bij de zeugenlijnberen is de afname 8.342 dosissen of 5,49%. Verwacht wordt dat de productie van sperma van zeugenlijnberen nog verder zal dalen omdat grote bedrijven vaker hybride fokzeugen aankopen in plaats van zelf de zeugen op te fokken.

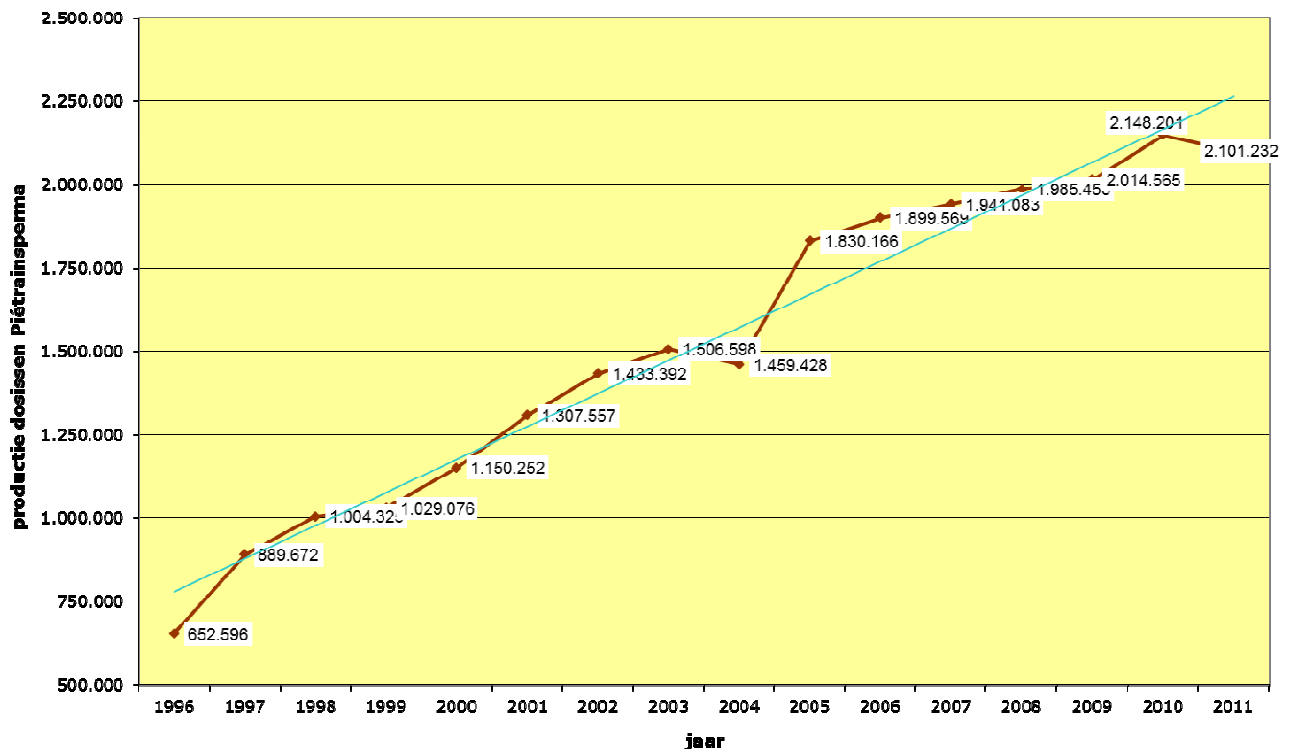
Het sperma van de eindberen is voornamelijk afkomstig van stamboekberen, bijna 92%. Dit komt overeen met de berenpopulatie. Bij de zeugenlijn is er een meer evenredige verdeling en wordt 47% van de dosissen geleverd door hybrideberen.

Van de totale spermaproductie is ongeveer 89% afkomstig van stamboekberen en ruim 11% van hybriden. Ten opzichte van 2010 betekent dat een heel lichte verschuiving van 1% in het voordeel van de stamboeken.

3.1.1. Productie Piétrainberen

90% van de spermaproductie van eindberen is toe te schrijven aan beren van het Piétrainras. Piétrainras is de verzamelnaam voor Belgische, Duitse, Franse en Belgische stressongevoelige Piétrainberen. In 2011 werden ruim 47.000 dosissen Piétrainsperma minder geproduceerd dan in 2010. Die afname is deels te verklaren door de algemene daling van het aantal geproduceerde dosissen, zoals vermeld in 3.1. Opmerkelijk is dat er in 2011 ongeveer 40.000 dosissen Duroc sperma geproduceerd werden, een forse toename ten opzichte van 2010. De Duroc eindbeer wordt gebruikt omwille van de hoge dagelijkse groei en de uniformiteit van zijn nakomelingen, evenwel met een lagere karkaskwaliteit.

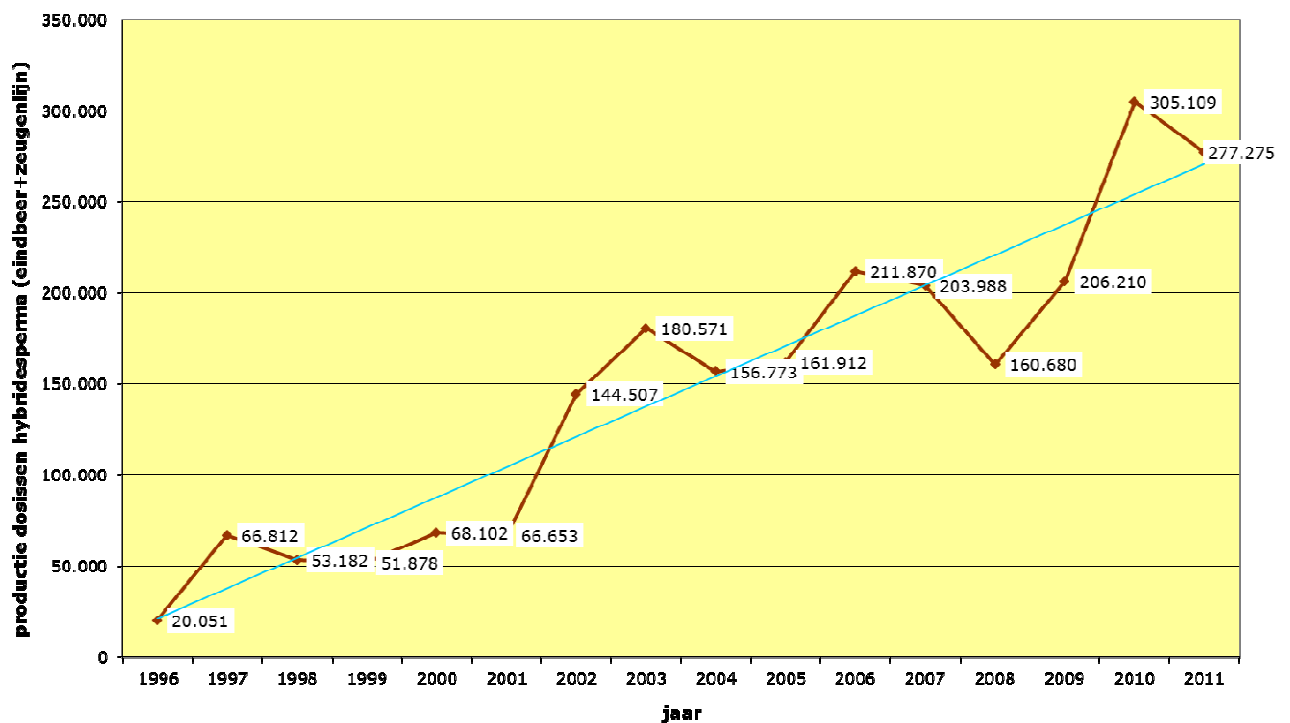
Met een productie van 2.101.232 dosissen is en blijft de Belgische Piétrain de belangrijkste spermaleverancier op de centra. Het Piétrainras is voor de Belgische varkenssector onmisbaar als eindlijnbeer. Niet alleen voor zijn hoog percentage mager vlees, maar vooral voor zijn conformatie. De kruising van een minder bespierde maar vruchtbare zeug met de sterk bespierde, goed geconformeerde Piétrain beer levert veel nakomelingen op met een goede conformatie van schouder, rug en ham. De Piétrainbeer maakt van zijn nakomelingen een gegeerd exportproduct.

Figuur 6. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij Piétrain van 1996 tot 2011

3.1.2. Productie hybrideberen

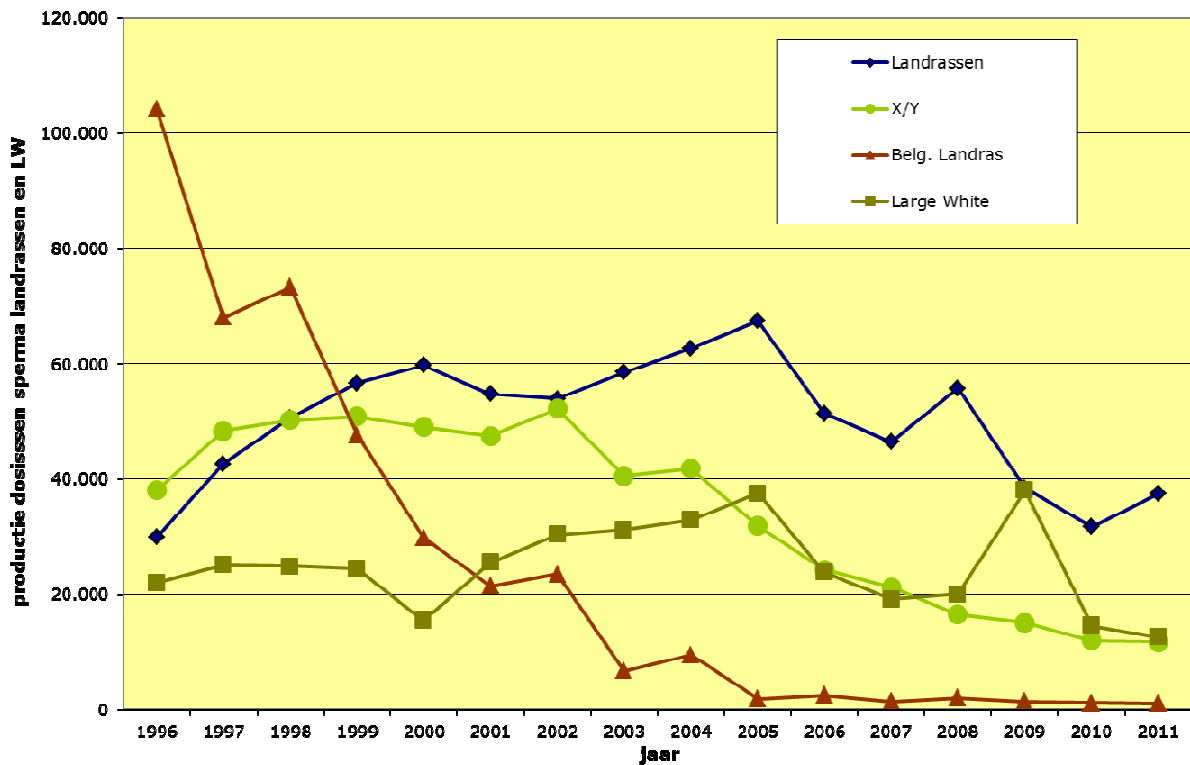
Figuur 6 toont dat de evolutie van de productie van hybrideberen, eindberen en zeugenlijnberen een onregelmatig stijgende trend vertoont. Er is een daling van het aantal geproduceerde dosissen hybridesperma in 2011: van 305.109 dosissen in 2010 naar 277.275 dosissen in 2011.

Figuur 7. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij hybriden van 1996 tot 2011

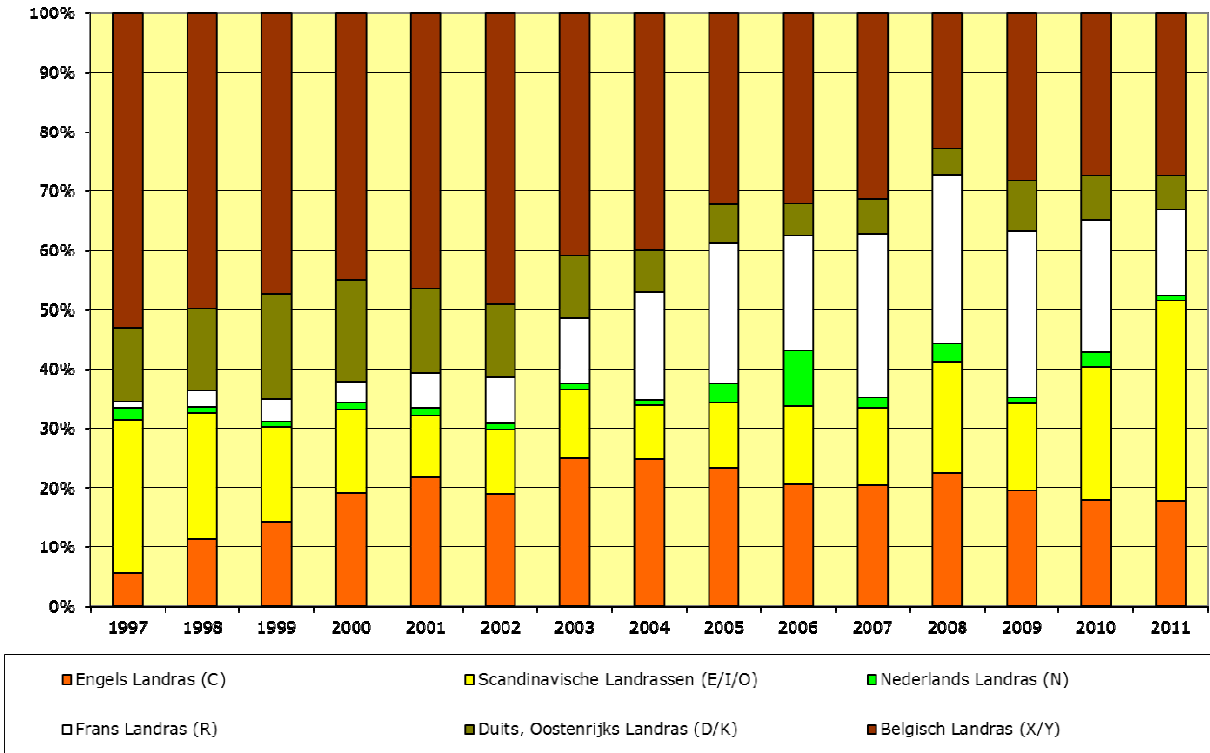
3.1.3. Productie Landrassen

De productie van sperma van Large White en Landrassen kende in 2011 een status quo van 61.253 dosissen in 2010 naar 62.784 dosissen in 2011. De productie van Large White sperma liep terug van 14.485 naar 12.536 dosissen.

Figuur 8. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij uitheemse Landrassen, Belgisch Landras stressnegatief X (= homozygoot) /Y(= heterozygoot), Belgisch Landras en Large White van 1996 tot 2011

Tegelijk is de verhouding van de verschillende landrassen gewijzigd. Dit is weergegeven in figuur 9. De toepassing van rotatiekruising zorgt voor een wisselend aandeel van de belangrijkste rassen: het Frans Landras (R), de Scandinavische Landrassen (I/E/O) en het Engels Landras (C). Het belang van de Scandinavische rassen neemt toe, terwijl dat van het Frans Landras is afneemt.

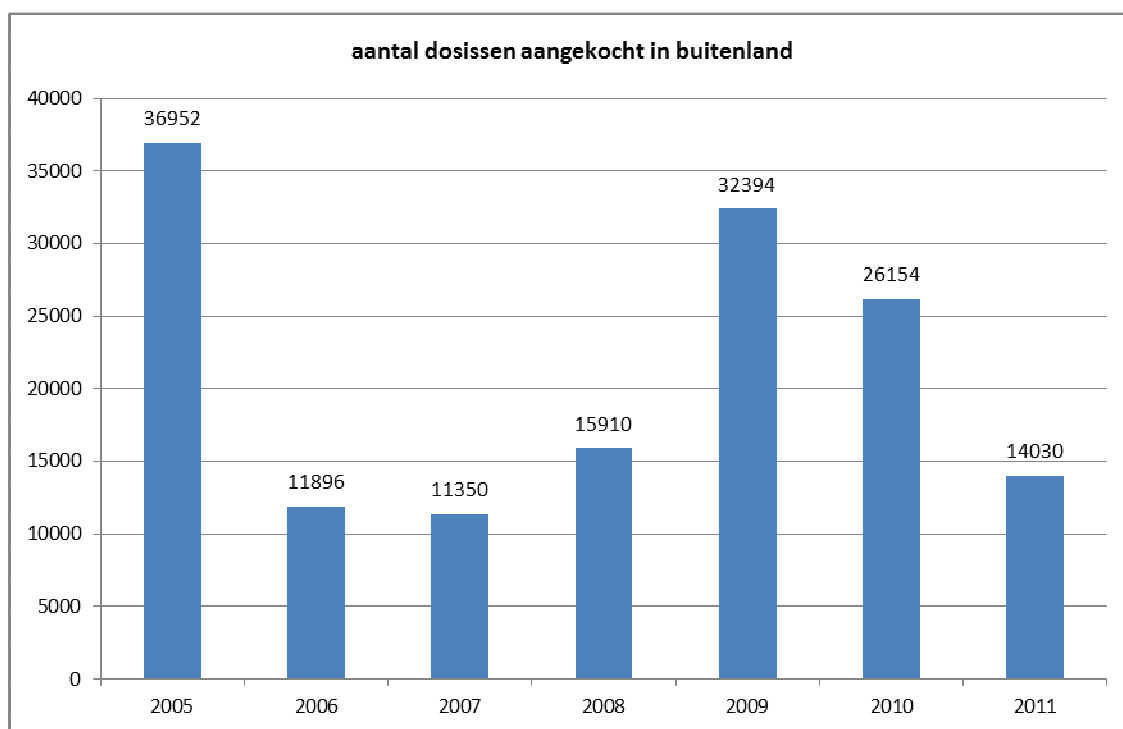
Figuur 9. Evolutie van de procentuele verdeling van de spermaproductie van landrassen van 1997 tot 2011

3.2. Aankoop uit het buitenland

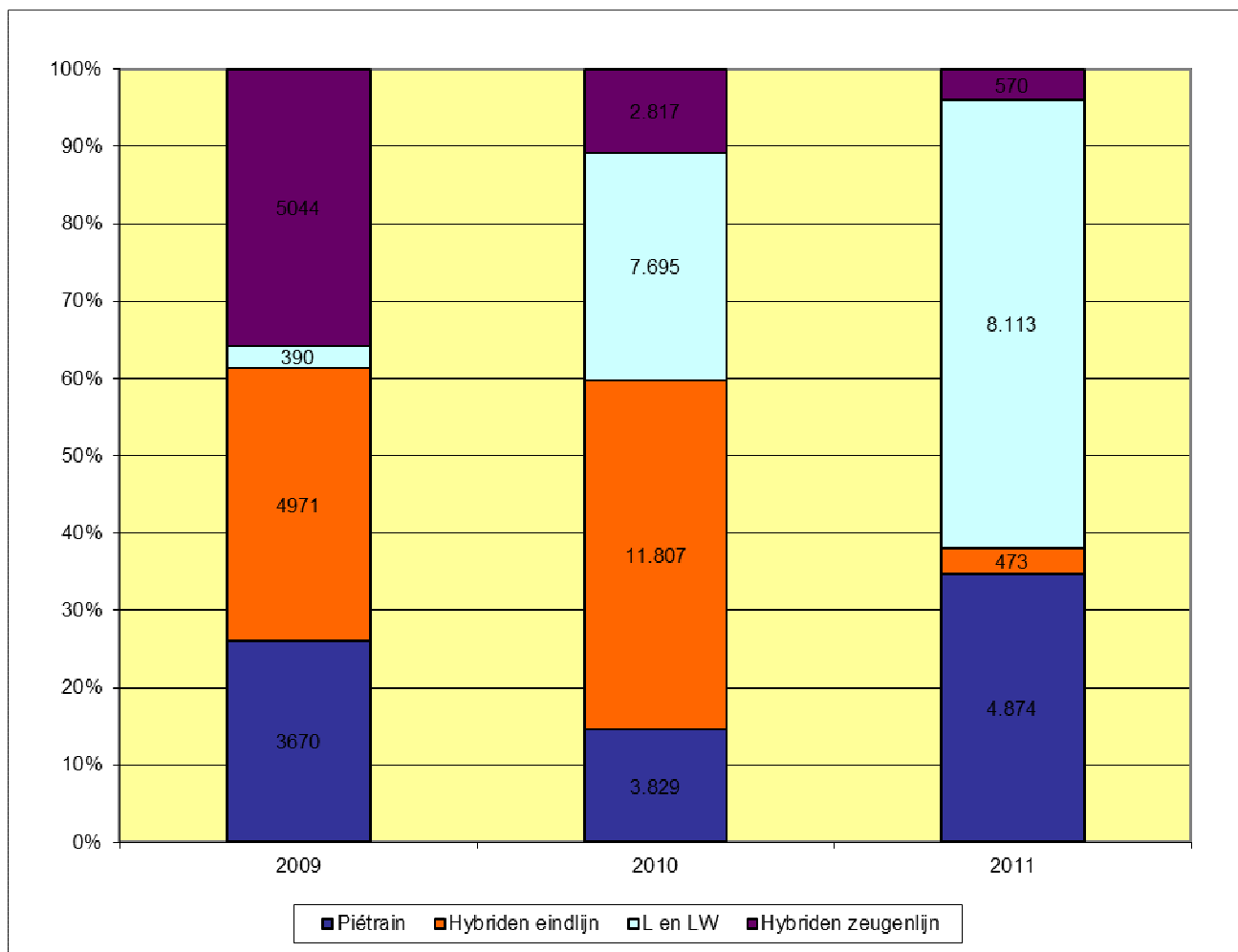
Zoals blijkt in tabel 2, is er weinig aankoop en verkoop met het buitenland. Voornamelijk Piétrain en hybride zeugenlijnberen komen hiervoor in aanmerking.

Sinds 2009 is er een spectaculaire daling van aankoop in het buitenland. Een daling van 32.394 dosissen in 2009 naar 14.030 dosissen in 2011 wat hetzelfde niveau is als van 2008. De import is voornamelijk toe te schrijven aan één centrum.

In figuur 11 stellen we vast dat er voornamelijk sperma van Large White en Landras zeugenlijnen alsook van Piétrain eindberen wordt geïmporteerd.

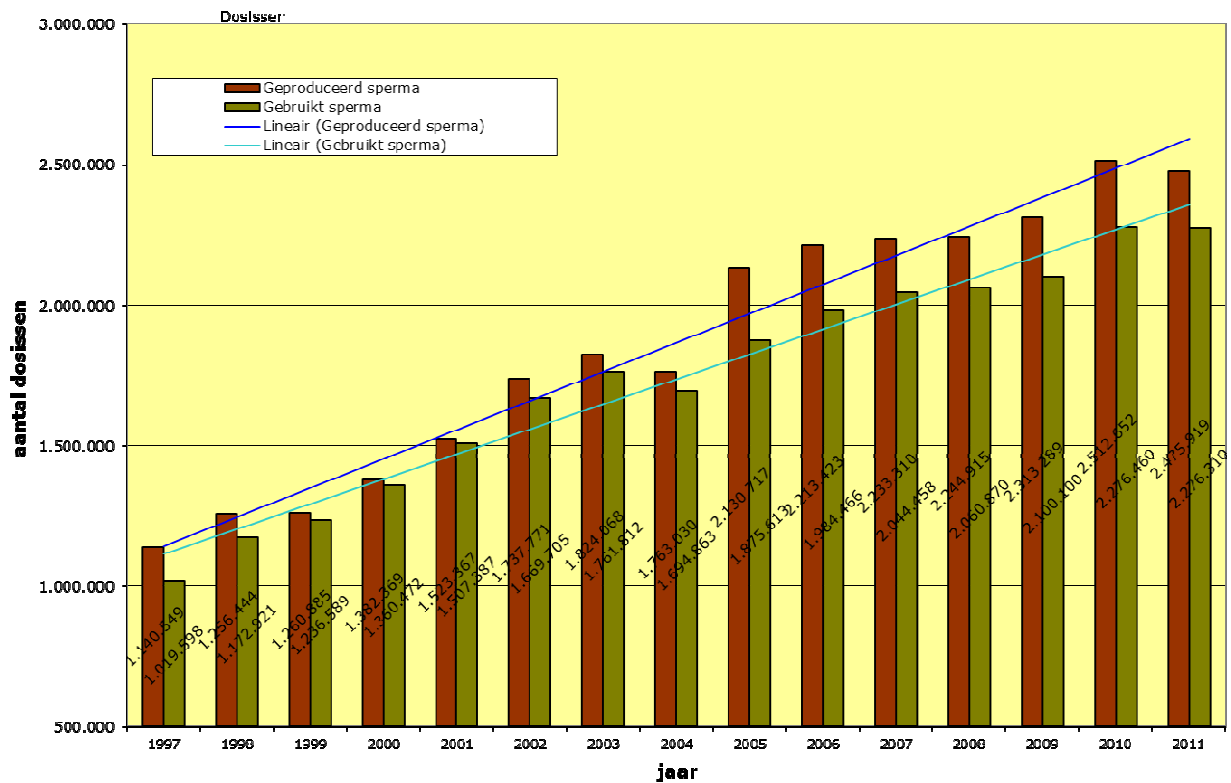
Figuur 10. evolutie van de aangekochte dosissen sperma uit het buitenland van 2005 tot 2011

Figuur 11. Procentuele verdeling van sperma aangekocht uit het buitenland in 2009, 2010 en 2011

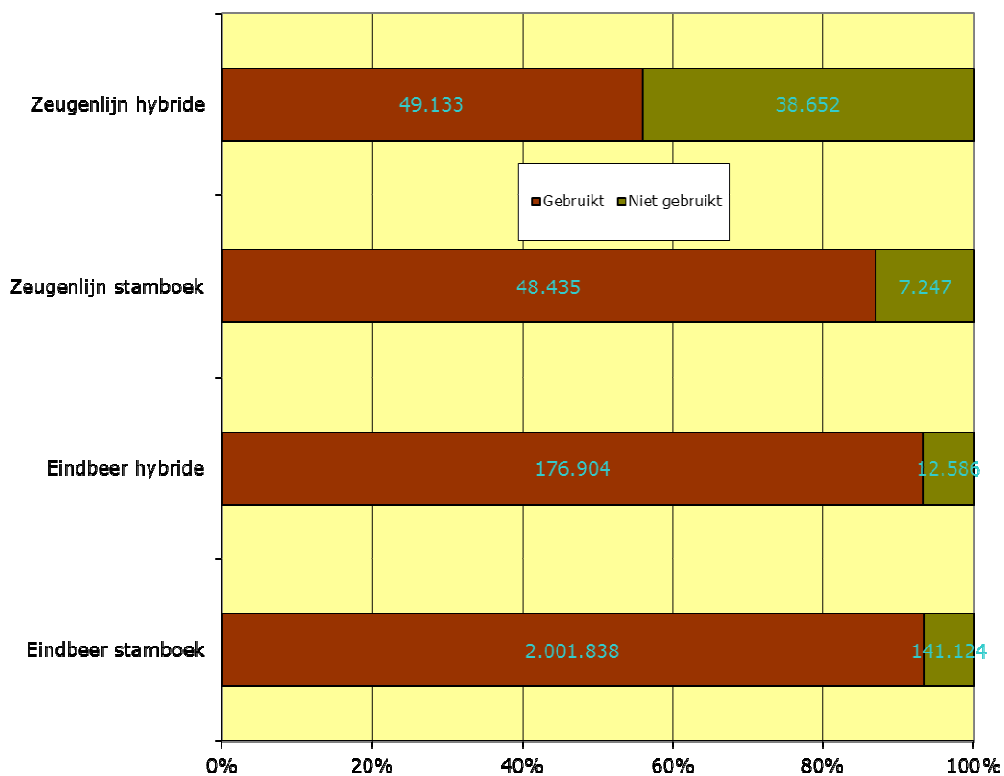
3.3. Gebruik van het sperma

Het gebruik van sperma is vrijwel stabiel gebleven, van 2.276.460 dosissen in 2010 naar 2.276.310 dosissen in 2011, een afname van 150 dosissen. Figuur 12 toont het verloop van de geproduceerde en verbruikte dosissen. De verbruikte dosissen zijn de dosissen verkocht in zowel binnen- als buitenland en de dosissen gebruikt op het eigen bedrijf.

Figuur 12. Overzicht van dosissen geproduceerd en gebruikt sperma sinds 1997

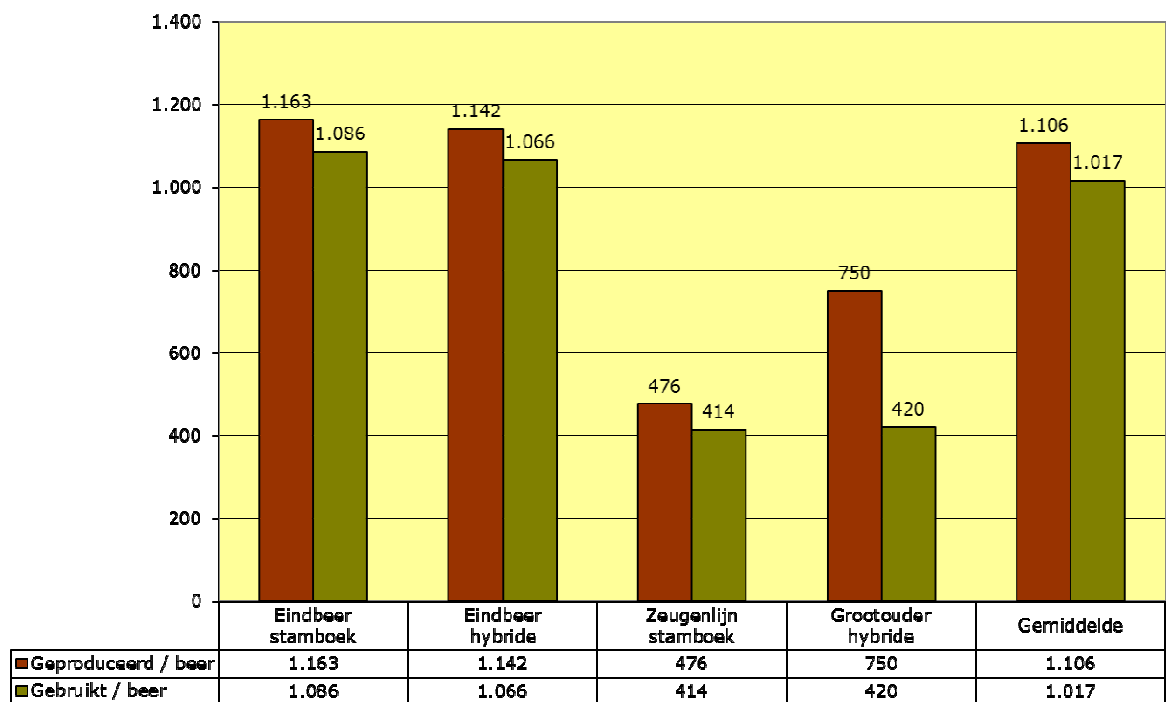
In 2011 werden zowat 91,94% van alle geproduceerde dosissen effectief verkocht of gebruikt. Het totaal aantal gebruikte dosissen is in 2011 namelijk gestegen met 150 eenheden tegenover 2010 terwijl het aantal geproduceerde dosissen gedaald is met 36.733 eenheden. Er is echter een verschil tussen het gebruik van sperma van eindberen en dat van beren van de zeugenlijn. Dit wordt duidelijk geïllustreerd in figuur 13. Bij eindberen stamboek en bij hybride wordt ruim 93% gebruikt. Bij de zeugenlijn is er een groot verschil in gebruik tussen hybride en stamboek. Een gebruik van 87% voor de stamboekberen en 56% voor de hybriden.

Figuur 13. Overzicht van gebruik van sperma van eindberen/zeugenlijnberen en hybride/stamboekberen

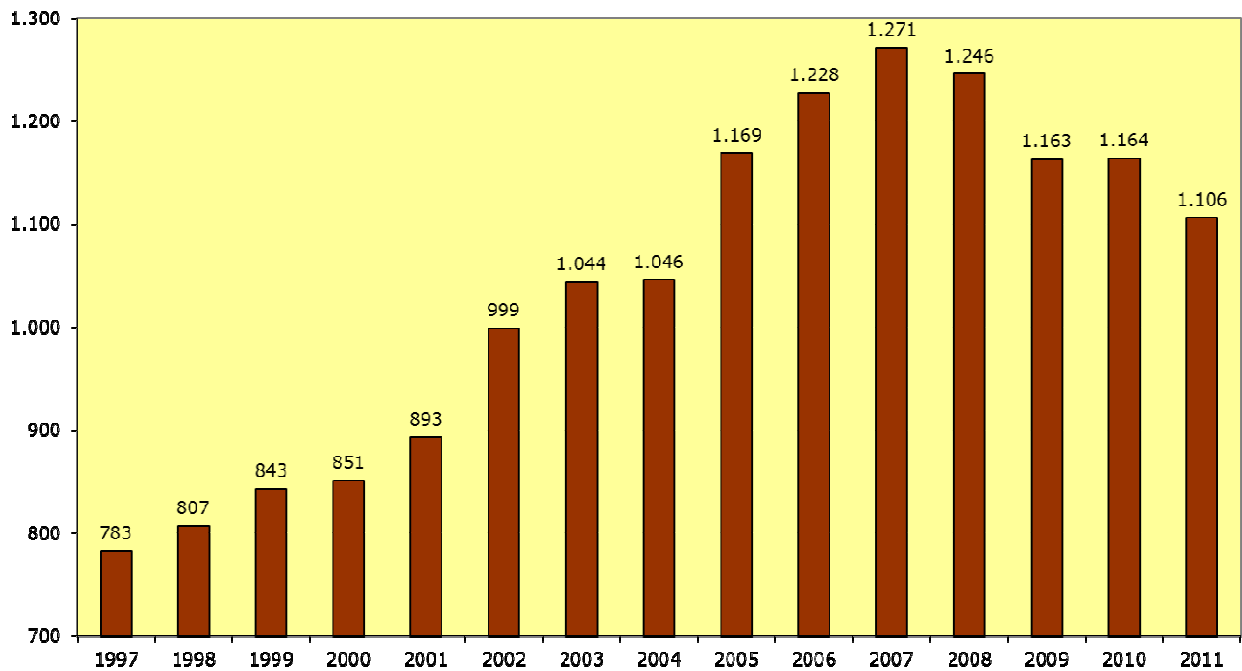
Eindberen worden efficiënter ingezet dan beren van de zeugenlijn, vooral van de hybriden zeugenlijn. Dit is ook zichtbaar in het aantal gebruikte spermadosissen per beer zoals blijkt in figuur 14. Bij de eindberen werden gemiddeld 1.086 en 1.066 dosissen gebruikt bij respectievelijk stamboek en hybriden. Bij de zeugenlijn werden gemiddeld 414 dosissen gebruikt per stamboekbeer. Per hybridebeer die wordt ingezet voor grootouderlijnen was dit gemiddeld 420 dosissen.

Zowel voor de eindberen als voor de zeugenlijnberen is er ten opzichte van 2010 een daling van het aantal geproduceerde en gebruikte dosissen per beer.

Figuur 14. Overzicht van gemiddeld aantal dosissen geproduceerd en gebruikt sperma per beer

Dosissen

Figuur 15. Evolutie van het gemiddeld aantal dosissen geproduceerd per beer sinds 1997

Uit figuur 15 blijkt dat het gemiddelde aantal spermadosissen dat per jaar en per beer wordt geproduceerd de laatste 3 jaar lager ligt dan de 4 jaar voordien. De laatste jaren zijn de technische mogelijkheden voor kwaliteitscontrole bij het sperma nochtans toegenomen. De centra beschikken thans over toestellen die het mogelijk maken om voor elk ejaculaat te bepalen hoeveel dosissen sperma er kunnen worden bereid. De centra voeren die kwaliteitscontrole systematisch uit om sperma te kunnen leveren met een optimaal bevruchtingsresultaat.

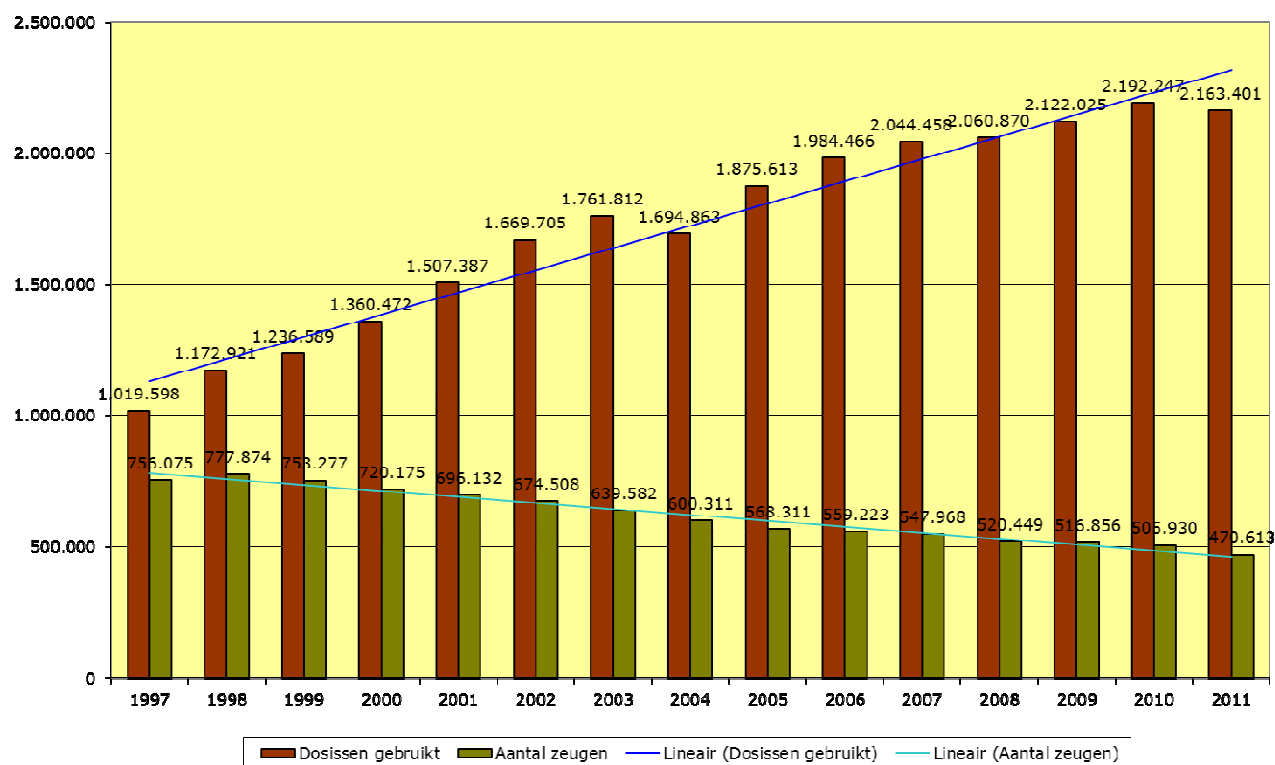
De verklaring voor de afname van het aantal geproduceerde dosissen per beer en per jaar moet wellicht worden gezocht in het managementsysteem op de zeugenbedrijven, de toenemende bedrijfsgrootte en de uitbreiding van de capaciteit van enkele wincentra. Door de toename van het aantal zeugen in de zeugenbedrijven en het discontinu managementsysteem, zoals reeds aangehaald in punt 3 van dit rapport, is de vraag naar grote aantallen dosissen vers varkenssperma toegenomen. Om piekbestellingen te kunnen verwerken, is een grotere stapel donorberen noodzakelijk. Zodoende blijft de spermaproductie bij een aantal beren onderbenut.

4. Belang van de spermacentra voor de Vlaamse varkenshouderij

De impact van de spermacentra op de Vlaamse varkenshouderij wordt bepaald door de hierboven vermelde resultaten te koppelen aan statistische gegevens die voor Vlaanderen ingezameld worden via de mei-tellingen (www.statbel.fgov.be).

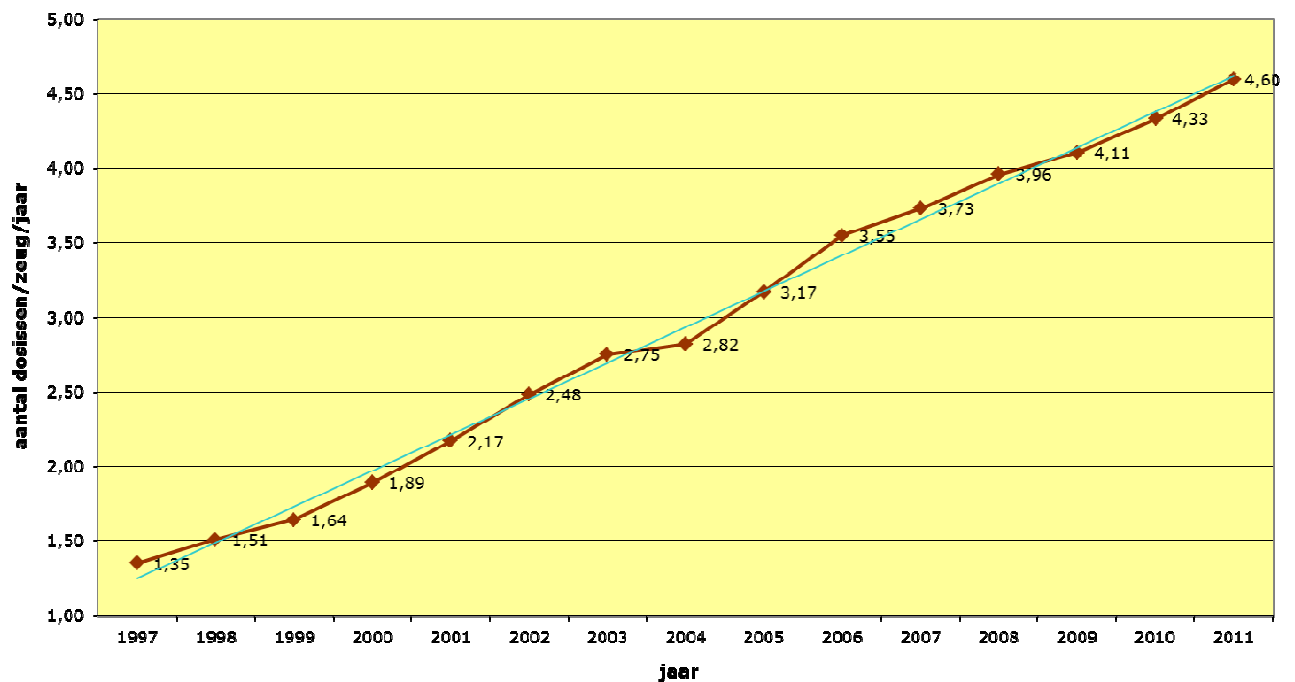
Figuur 16 geeft het aantal gebruikte dosissen weer ten opzichte van het totaal aantal zeugen in Vlaanderen.

Voor deze berekening wordt het aantal gebruikte dosissen gedefinieerd als de som van het aantal dosissen verkocht in het binnenland, het aantal dosissen gebruikt op het eigen bedrijf en de dosissen aangekocht in het buitenland.

Figuur 16. Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 1997 tot 2011 in vergelijking met het aantal zeugen

Uit de vaststelling dat dat het aantal zeugen sterker gedaald is dan het aantal gebruikte dosissen sperma, kan worden afgeleid dat per zeug, aanwezig in Vlaanderen, meer sperma wordt aangekocht op de erkende centra.

Figuur 17. Evolutie van het aantal dosissen sperma gebruikt per zeug in Vlaanderen

Rekening houdend met enkele foktechnische kengetallen kan berekend worden hoeveel procent van de zeugen geïnsemineerd wordt met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum.

Hierbij wordt rekening gehouden met het aantal zeugen volgens de mei-telling, een worpindex van 2,2 per zeug/jaar, een herdekkingspercentage van 12% en 2 inseminaties per bronst.

Voor deze berekening wordt gebaseerd op de voorlopige cijfers van de landbouwtelling 2011. Hierbij moet worden opgemerkt dat het definitieve cijfer met betrekking tot het aantal zeugen in 2010 gestegen is met 15.000 tegenover van het voorlopige cijfer.

Uit deze theoretische berekening kan worden afgeleid dat in 2011 meer dan 93% van de zeugen in Vlaanderen werd geïnsemineerd met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum. Aangezien het reële aantal zeugen waarschijnlijk hoger is, ligt dat percentage wellicht aan de hoge kant.

5. Rol van het Departement Landbouw en Visserij

De Vlaamse overheid steunt de varkenssector die voor Vlaanderen zeer belangrijk is:

- door het erkennen van een vereniging voor het bijhouden van het stamboek van raszuivere fokvarkens, met name het Vlaams Varkensstamboek en van een onderneming voor het bijhouden van het register van hybride fokvarkens, met name Rattlerow Seghers;
- door het toezien op de correcte uitvoering van het fokprogramma door de erkende organisaties;
- door het subsidiëren van prestatieonderzoek van stamboekberen in de selectiemesterijen. Hier worden de beren via afstammelingen getest op voederconversie, karkaskwaliteit en groeisnelheid. De geteste beer krijgt een fokwaardeschatting. Dat cijfer geeft de varkenshouders een idee over de economische waarde van de nakomelingen van een beer. De resultaten van het selectiemesterijonderzoek worden om de twee maanden gepubliceerd op de website <http://www.vlaamsvarkensstamboek.be> en via de landbouwpers.

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende spermacentra. Minstens één keer per jaar bezoekt een ambtenaar van de afdeling deze centra. Daarbij voert hij volgende controles uit:

- bij de beren:
 - aanwezigheid van het fokkerijcertificaat en overeenstemming met de identificatie in het oor;
 - toelating tot de voortplanting, fokwaardeschatting en ander prestatieonderzoek, zoals de bedrijfsprestatietoets (BPT);
 - afwezigheid van erfelijke gebreken.
- bij de opgeslagen dosissen sperma:
 - de vermeldingen op het etiket: correcte identificatie van het spermacentrum en de donorbeer;
 - steekproefsgewijze controle van de identificatie door DNA-bepaling bij het sperma en de donorbeer.

Vanaf 1 januari 2011 is het Fokkerijbesluit van 19 maart 2010 in werking getreden. De erkenning van de centra volgens dat nieuwe besluit is gebeurd bij ministerieel besluit van 18 november 2010 tot erkenning van centra ter uitvoering van artikel 59, §2. van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de organisatie van de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren.

6. Besluit

Het aantal erkende wincentra blijft op hetzelfde peil, namelijk 36. In die centra waren in 2011 gemiddeld 2.239 donorberen actief, dat is het hoogste aantal sinds 1996.

Het aantal geproduceerde dosissen sperma, 2.475.919, is in 2011 voor het eerst gedaald sinds 2004. Het aantal gebruikte dosissen, 2.276.310, bleef nagenoeg hetzelfde als vorig jaar.

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat er van de donorberen gemiddeld minder dosissen worden gewonnen maar dat de gewonnen dosissen gemiddeld beter worden benut.

In Vlaanderen zijn naar schatting 9 op de 10 geboren biggen afkomstig van een beer uit een erkend spermacentrum. Het gebruik van sperma uit de centra is continu gestegen sinds de start van de gegevensverzameling. Die ontwikkeling gaat gepaard met de schaalvergroting van de centra en met de toegenomen technische mogelijkheden om de kwaliteit van het sperma op te volgen tot op het niveau van de aangeleverde dosis.

De stijgende trend illustreert ook het toenemend belang van de genetische kwaliteit van de beren in de spermacentra, in het bijzonder voor de vleesvarkensproductie.

De uitbaters van de spermacentra leveren heel wat inspanningen om beren met de gewenste genetische eigenschappen in het centrum te brengen. De erkende fokkersvereniging die het stamboek van fokvarkens bijhoudt, verzamelt gegevens over die eigenschappen bij de aangesloten fokbedrijven en stelt ze ter beschikking van de kopers van fokmateriaal. Op die manier vormen de fokbedrijven een essentiële schakel voor de productie van vleesvarkens met de gewenste kwaliteit.